

Κυπριακό: πρόβλημα εθνικό, διεθνές ή ταξικό;

Άρθρο του Πάνου Γκαργκάνα στο περιοδικό Μαμή Νο2, 1984

===

Η ανακήρυξη του χωριστού τουρκοκυπριακού κράτους στη Βόρεια Κύπρο και η ελληνική και ελληνοκυπριακή εκστρατεία για "ανατροπή του ψευδοκράτους" και "συνολική και δίκαιη" λύση, έφεραν ξανά στο προσκήνιο τη συζήτηση για το κυπριακό. Εφήμεροι σχολιαστές της επικαιρότητας και μακρόπνοοι μελετητές της στρατηγικής που ακολουθεί το "εθνικό κέντρο" ζωγράφισαν πάλι με μελανά χρώματα τους κινδύνους που απειλούν τον ελληνισμό μέσα από τη διαιώνιση του κυπριακού ζητήματος.

Διαιώνιση είναι η λέξη κλειδί. Στις αναλύσεις αυτές, το κυπριακό τοποθετείται διαχρονικά, έρχεται από τα βάθη της ιστορίας φορτωμένο με κάποια μόνιμα, αναλλοίωτα χαρακτηριστικά. Οι δε πρωταγωνιστές έχουν αποκτήσει και αυτοί κάποιους σταθερούς ρόλους-κλισέ: Η Αθήνα είναι πάντοτε "μειοδοτική", άλλοτε για λόγους ανοιχτής "προδοσίας" και άλλοτε για δεν έχει "ξεκάθαρους στόχους". Η Λευκωσία είναι πάντοτε "ηρωική και πένθιμη", ένας μικρός Δαβίδ που δίνει τον άνισο αλλά καλό αγώνα του ελληνισμού απέναντι σε κάθε λογής Γολιάθ. Και η Άγκυρα πάντοτε "ύπουλη και επεκτατική", που εκμεταλλεύεται τις ελληνικές ασάθειες ή ασυναρτησίες χάρη στη "μεθοδικότητα" και τη "συστηματικότητα" των επιδιώξεών της.

Στην πραγματικότητα, αυτά τα κλισέ δεν μπορούν να εξηγήσουν τίποτα. Οι διαφωνίες Αθήνας-Λευκωσίας, παραδείγματος χάρη, ανάγονται είτε σε αστυνομικά μυθιστορήματα (άλλοτε τραγικά, όπως στην εποχή Μακάριου-Χούντας, και άλλοτε γελοία, όπως η "γκάφα Καψή"), είτε σε ηθικοπλαστικές διαλέξεις περί ενότητας, αρραγούς μετώπου, κλπ. Η απόσταση ανάμεσα στους μύθους που αναμασούν αυτές οι "αναλύσεις" και στην πραγματικότητα διαρκώς διευρύνεται, γιατί στην ουσία έχουμε να κάνουμε με έννοιες και κατηγορίες που είναι δανεισμένες από τη δεκαετία του '30 και προσπαθούν να επεκταθούν στη σημερινή κατάσταση με κάποια ρετουσαρίσματα από στοιχεία της δεκαετίας του '50.

Στο κείμενο αυτό προσπαθούμε να ξεφύγουμε απ' αυτή την κληρονομιά που βλέπει ακόμα το Κυπριακό σαν ζήτημα "αλυτρωτισμού" και αναζητάει τη λύση του είτε σε εθνικές εξορμήσεις είτε σε διεθνείς προστασίες και εγγυήσεις -και να στρέψουμε την προσοχή μας στην πορεία ανάπτυξης του κυπριακού καπιταλισμού, στη συγκεκριμένη θέση και διαπλοκή του στους ανταγωνισμούς της περιοχής και στις επιπτώσεις που έχει στην εξέλιξη της ταξικής πάλης στην Ελλάδα και στην Κύπρο.

Από τη Ζυρίχη στο οικονομικό θαύμα: η ανάδυση του Κυπριακού καπιταλισμού

Είναι γνωστό (αν και συχνά ξεχασμένο) χαρακτηριστικό της ανάπτυξης του καπιταλισμού, ότι δεν σταματάει μπροστά σε αιώνια "άλυτα" ζητήματα. Το πιο κλασικό παράδειγμα είναι η ανάπτυξη του

καπιταλισμού στην Πρωσία, όπου μια μακρόσυρτη διαδικασία διάβρωσης ξεπέρασε το "άλυτο" πρόβλημα της ανατροπής της φεουδαρχίας. Ο Λένιν, σχολιάζοντας τις προοπτικές της ανάπτυξης του καπιταλισμού στη Ρωσία, θεωρούσε ότι αν αποτύχαινε η επαναστατική ανατροπή της απολυταρχίας, ο ρώσικος καπιταλισμός θα έπαιρνε το αργό μονοπάτι της ανάπτυξης, "τύπου Γιούνκερ", δηλαδή σαν της Πρωσίας.

Θυμίζουμε αυτά τα παραδείγματα για όσους τυχόν απορούν πώς μπορεί να γίνεται λόγος για κυπριακό καπιταλισμό τη στιγμή που ποτέ δεν υπήρξε επαναστατική ανατροπή της αποικιοκρατίας στην Κύπρο, αφού ο απελευθερωτικός αγώνας ξεπουλήθηκε με τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, που ίδρυσαν ένα "νεοαποικιακό" κρατίδιο-μαριονέτα.

Ωστόσο, σήμερα πια, είναι σαφές ότι αυτή η περιγραφή δεν ταιριάζει στην πραγματικότητα και ότι η ελληνοκυπριακή αστική τάξη αγκάλιασε αυτό το "κατασκευάσμα", το προσάρμοσε στις ανάγκες της και στήριξε πάνω του μια εντυπωσιακή ανάπτυξη, μια ανάπτυξη που της επέτρεψε να εμφανίζεται σαν αυτόνομος παράγοντας στη διεθνή σκακιέρα της Ανατολικής Μεσογείου. Η πορεία αυτής της ανάπτυξης πρέπει να εξεταστεί τόσο από οικονομική όσο και από πολιτική άποψη, σε δυο χωριστές φάσεις, που η κάθε μια καλύπτει και μια δεκαετία από τη ζωή της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το ορόσημο ανάμεσα στις δύο αυτές φάσεις είναι το 1974.

1964-1974: Η δεκαετία της ελληνοκυπριακής κυριαρχίας

Όταν ιδρύθηκε το κράτος της Ζυρίχης, στην Κύπρο υπήρχαν 114 πόλεις και χωριά με μικτό πληθυσμό, όπου έλληνες και τούρκοι ζούσαν και δούλευαν πλάι-πλάι. Υπήρχαν επίσης 121 χωριά καθαρά τουρκοκυπριακά που όμως ήταν σκορπισμένα σε όλο το νησί. Με λίγα λόγια, οι στατιστικές που έδειχναν 81% του πληθυσμού έλληνες, 18% τούρκοι και 1% διάφοροι (Αρμένιοι, μαρωνίτες, κλπ) δεν ανταποκρίνονταν σε καμιά εδαφική διαίρεση του νησιού.

Η ταξική διαίρεση όμως, αντικαθρεφτιζόνταν στο διαχωρισμό μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Η συμμετοχή των τουρκοκύπριων στο εμπόριο, στη μεγάλη γαιοκτησία και στις επιχειρηματικές δραστηριότητες ήταν μηδαμινή. Απέναντι στους ελληνοκύπριους αστούς δεν υπήρχε ένα τουρκοκυπριακό "αντίπαλο δέος" στο οικονομικό επίπεδο. Το τουρκοκυπριακό βέτο και τα άλλα προνόμια που εξασφάλιζαν οι Συνθήκες του Λονδίνου και της Ζυρίχης δεν είχαν πίσω τους αντίστοιχη τουρκοκυπριακή οικονομική βάση. Οι τουρκοκυπριακές τάσεις που πιθανά θα ήθελαν να μοιραστούν τα οφέλη της ανεξαρτησίας με τους ελληνοκύπριους αστούς ξεκινούσαν από μειονεκτική θέση. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η συμβολή των αρμένιων (1% του πληθυσμού) στο "Εθνικό Εισόδημα" ήταν ίδια με τη συμβολή των τουρκοκύπριων (18% του πληθυσμού). Δεν είναι παράδοξο που αρκετά σύντομα ο "αδιάλλακτος" Ντενκτάς αντικατέστησε το "μετριοπαθή" Κουτσούκ.

Στην αντικατάσταση αυτή βοήθησε και η ελληνοκυπριακή στάση που αντιμετώπισε τις τουρκοκυπριακές αντιδράσεις "διά πυρός και σιδήρου". Ύστερα από μια σύντομη εμπειρία πολιτικών συγκρούσεων (τουρκοκυπριακό βέτο στους φόρους, απόπειρα Μακάριου για αναθεώρηση του Συντάγματος σε συνεργασία με την Αγγλία), η σύγκρουση κρίθηκε στο στρατιωτικό επίπεδο.

Στις 21 Δεκέμβρη του 1963 οι ελληνοκυπριακές ένοπλες δυνάμεις εξαπέλυσαν μια σαρωτική επίθεση ενάντια στον τουρκοκυπριακό πληθυσμό. Από τους 104.000 τουρκοκύπριους, που όπως είδαμε ήταν σκορπισμένοι σε όλο το νησί, οι 60.000 συγκεντρώθηκαν στον τουρκοκυπριακό τομέα της Λευκωσίας και στη λωρίδα γης προς την Κερύνεια, όπου βρισκόταν η ΤΟΥΡΔΙΚ. Οι υπόλοιποι κλείστηκαν επίσης σε θύλακες στις άλλες πόλεις. Ήταν η πρώτη δημιουργία συνόρων μέσα στο νησί, με ελληνοκυπριακή πρωτοβουλία: ο πρώτος "Αττίλας" φορούσε φουστανέλα.

Ακολούθησαν και άλλες στρατιωτικές επιθέσεις των ελληνοκύπριων τον Αύγουστο του 1964 και το Νοέμβριο του 1967. Θα δούμε πιο κάτω πώς η "πολυδιάστατη" εξωτερική πολιτική του Μακάριου κατάφερε σε εκείνη τη φάση να αποφύγει τις επεμβάσεις των "εγγυητριών δυνάμεων" (τουρκική εισβολή ή ελληνικό πραξικόπημα ή αγγλική κατάληψη). Στο εσωτερικό της Κυπριακής Δημοκρατίας πάντως, οι ελληνοκύπριοι αστοί παραμέρισαν τα εμπόδια που έβαλε η Ζυρίχη και το Λονδίνο στον έλεγχο του νέου κρατιδίου από μεριάς τους. Οι τουρκοκύπριοι στριμώχτηκαν σε μικρούς θύλακες που κάλυπταν μόνο το 4% του εδάφους, απομονωμένοι στρατιωτικά (ύστερα από τρεις ήττες), πολιτικά (ντε φάκτο κατάργηση βέτο, αντιπροεδρίας, κάθε συμμετοχής στο κράτος) και οικονομικά (η συμμετοχή τους στην οικονομική του νησιού περιοριζόταν στην προσφορά φθηνού εργατικού δυναμικού, όταν χαλάρωνε η πολιτική ένταση). Οι διαδικασίες συσσώρευσης που συγκέντρωσαν στα χέρια τους χάρη σ' αυτή τη διαδικασία δεν ήταν καθόλου ευκαταφρόνητες. Το "κρατίδιο της Ζυρίχης" είχε κληρονομήσει μερικά ζωτικά πλεονεκτήματα. Πρώτα απ' όλα, χάρη στην παρουσία των Αγγλικών βάσεων και της ειρηνευτικής δύναμης του ΟΗΕ, διέθετε μια σημαντική εισροή "άδηλων πόρων", που βοηθούσε να μην εμφανίζονται συναλλαγματικά προβλήματα.

Οι ελληνοκύπριοι καπιταλιστές είχαν μια ελευθερία κίνησης των κεφαλαίων τους που θα τη ζήλευαν πολλά "νεοαποικιακά" κράτη. Εκτός από ελευθερία κίνησης όμως, είχαν και τα ίδια τα κεφάλαια. Η συγκεντρωτική εκμετάλλευση της αγροτικής παραγωγής, χάρη στον αναπτυγμένο συνεργατισμό που κληρονόμησαν από τους Άγγλους και το ανθηρό εξαγωγικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων (εσπεριδοειδή) σήμαινε ότι οι ελληνοκύπριοι συσσώρευσαν γρήγορα κεφάλαια, που τους έδιναν φτερά να απλωθούν και σε άλλες δραστηριότητες.

Ένας τομέας που άνθισε ήταν ο τουριστικός και δίπλα του ο κατασκευαστικός. Οι ελληνοκύπριοι επιχειρηματίες που σήμερα κάνουν αισθητή την παρουσία τους από το κέντρο της Αθήνας, με τα μεγάλα ξενοδοχεία τους, μέχρι το Ομάν, με τις τεχνικές εταιρείες τους, έχουν τις ρίζες τους σ' εκείνη την περίοδο.

Η πιο σημαντική εξέλιξη όμως σημειώθηκε στον κυπριακό εφοπλισμό. Η νέα Κυπριακή Δημοκρατία απέκτησε τη δική της ναυτιλιακή σημαία, που ήδη το 1971 συγκέντρωνε τον τέταρτο εμπορικό στόλο της Μεσογείου. Η ραγδαία αυτή ανάπτυξη έχει αποδοθεί (π.χ. από τον Ψυρούκη) στο χαρακτηρισμό της κυπριακής σημαίας σαν "σημαίας ευκαιρίας". Αυτό είναι λάθος. Οι σημαίες ευκαιρίας (π.χ. Παναμαϊκή) μαζεύουν κάθε λογής εφοπλιστές (αμερικάνους, έλληνες, άγγλους, κλπ.) για λόγους φορολογικών και άλλων λειτουργικών διευκολύνσεων. Η κυπριακή σημαία μάζεψε κύπριους και ελλαδίτες εφοπλιστές, που είδαν σε αυτή ένα χρήσιμο λάβαρο για την απόσπαση ενός μερίδιου από τον αυξανόμενο όγκο μεταφορών που προκαλούσε η άνοδος του εμπορίου ανάμεσα στην ΕΣΣΔ και τον Τρίτο Κόσμο, ιδιαίτερα στα τότε ανερχόμενα ριζοσπαστικά αραβικά καθεστώτα. Η ανάπτυξη της

κυπριακής ναυτιλίας ήταν μια ψήφος εμπιστοσύνης του κυπριακού κεφαλαίου (μέσα κι έξω από την Κύπρο) και μερίδας των ελλήνων εφοπλιστών στην εξωτερική πολιτική του Μακάριου, που πρώτος δίδαξε σε όλους τους έλληνες πολιτικούς τι θα πει ευέλικτη διπλωματία.

Έχοντας σαν βάση μια προνομιακή σχέση με την αγγλική διπλωματία -χάρη στους παλιούς αποικιακούς δεσμούς και στο γεγονός ότι αποτελούσε τον εγγυητή της σταθερότητας του καθεστώτος των αγγλικών βάσεων- ο Μακάριος ανακάλυψε γρήγορα τους μοχλούς που θα επέτρεπαν την Κυπριακή Δημοκρατία να επιπλέει "αδέσμευτη" στο σταυροδρόμι των αντιθέσεων της Ανατολικής Μεσογείου: καλλιέργεια των σχέσεων με τις Αραβικές χώρες, εξισορρόπηση ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις με ανοίγματα προς την ΕΣΣΔ, αξιοποίηση των αντιθέσεων ΗΠΑ-Αγγλίας, διατήρηση αυτονομίας στα πλαίσια της κοινής γραμμής με το "εθνικό κέντρο", χρησιμοποιώντας τα περιθώρια της ελληνοτουρκικής διαμάχης.

Ήδη από την κρίση του 1963-64 έγινε σαφές ότι η κυβέρνηση του Μακάριου δεν θα αποτελούσε μαριονέτα στα χέρια των "εγγυητριών δυνάμεων", και ότι η συνθήκη Συμμαχίας της Κύπρου με Ελλάδα, Τουρκία και Βρετανία, που επιβλήθηκε στη Ζυρίχη, μπορούσε να εφαρμοστεί μόνο με τη βία. Η κυπριακή κυβέρνηση την κατήγγειλε μονομερώς και γύρεψε πολύ ευρύτερες συμμαχίες, αντίστοιχες με τα δικά της συμφέροντα.

Στην αρχή της κρίσης, ο Μακάριος συνεργάστηκε με τους Άγγλους για να ανοίξει το ζήτημα της αναθεώρησης του Συντάγματος, όταν όμως η Αγγλία επιδίωξε να μονοπωλήσει το ρόλο του ειρηνοποιού με δικά της στρατεύματα στο νησί, ο Μακάριος ζήτησε και πέτυχε πολυεθνική ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ. Απέναντι στις τουρκικές απειλές για εισβολή, η κυπριακή κυβέρνηση χρησιμοποίησε αρχικά τη συνεργασία με την Αθήνα που διακήρυξε ότι αυτό θα οδηγούσε σε ελληνοτουρκικό πόλεμο. Όταν όμως ο Γ.Παπανδρέου ζήτησε τον έλεγχο πάνω στις πρωτοβουλίες του Μακάριου, η Λευκωσία τον απέρριψε και έκανε έκκληση στη Μόσχα και στην Αίγυπτο του Νάσερ για βοήθεια. Από τότε αποτελεί ιερό ευαγγέλιο της κυπριακής διπλωματίας ότι οι "ειρηνευτικές πρωτοβουλίες" γίνονται δεκτές μόνο όταν περνούν από τον ΟΗΕ, ώστε να συμμετέχουν στα παζαρέματα όλοι οι παράγοντες και να μεγιστοποιούνται τα περιθώρια ελιγμών.

Στην επόμενη κρίση, του 1967, η αυτονόμηση της Κυπριακής Δημοκρατίας από το "εθνικό κέντρο" υπογραμμίστηκε ακόμα πιο έντονα, καθώς ο Μακάριος στηρίχθηκε σε άξονα Μόσχας-Άγκυρας για να αποκρούσει τις κοινές πιέσεις χούντας-αμερικάνων. Ούτε καν η παρουσία στην Κύπρο της περιβόητης ελληνικής μεραρχίας των Γ.Παπανδρέου-Γαρουφαλιά (που ήδη βρισκόταν στα χέρια της χούντας) στάθηκε ικανή να αντισταθμίσει τη δύναμη της κυπριακής διπλωματίας, τότε. Στις αρχές της χουντικής επταετίας, η Λευκωσία πρόβαλε καθαρά ότι διεκδικεί τη δική της γωνιά στο ευαίσθητο τρίγωνο Ελλάδας-Τουρκίας-Κύπρου. Ο κυπριακός καπιταλισμός ξεδίπλωνε τη δική του δυναμική, που αποδείχτηκε αρκετά ορμητική ώστε να επιβιώσει ακόμα και τη διπλή επίθεση του 1974.

1974-1984: Προς ένα "Λουξεμβούργο" της Μέσης Ανατολής;

Το 1974 οι Κύπριοι εργάτες και αγρότες πλήρωσαν ακριβά τις φιλοδοξίες των ελληνοκύπριων αστών. Το βίαιο ξέσπασμα των ανταγωνισμών πάνω στους οποίους έστηνε τις ακροβατικές ισορροπίες του ο

κυπριακός καπιταλισμός έπεσε στις πλάτες των τάξεων που όλα τα προηγούμενα χρόνια είχαν αγκιστρωθεί στο άρμα της "υπερήφανης" πολιτικής του Μακάριου. Οι ίδιοι οι ελληνοκύπριοι καπιταλιστές ωστόσο, αποδείχτηκαν αρκετά ανθεκτικοί και επανήλθαν δριμύτεροι.

Θα νόμιζε κανείς ότι με απώλειες επενδυμένων κεφαλαίων σε τεράστια κλίμακα (η Βόρεια Κύπρος κάλυπτε το 70% του ΑΕΠ του νησιού) και με το στρατιωτικό συσχετισμό δυνάμεων ανεστραμμένο, οι ελληνοκύπριοι καπιταλιστές θα εγκατέλειπαν το "κατασκεύασμα της Ζυρίχης", όπως οι ποντικοί το πλοίο που βουλιάζει. Αντί να φυγαδεύσουν τα κεφάλαιά τους όμως, άρχισαν να επενδύουν με πιο έντονους ρυθμούς από πριν. Δεν θα παραθέσουμε εδώ τα στοιχεία του οικονομικού "θαύματος" που συντελέστηκε μετά το '74. Παραπέμπουμε στην ανάλυση του κυπριακού Μαρξιστικού περιοδικού "Δελτίο Συζήτησης", που αναδημοσίευσε η "Εργατική Πρωτοπορία" (Ν.12, Γενάρης '78) και στο άρθρο των Μαυρή, Πιτσέλη, Τσεκούρα στο "Σχολιαστή" (Ν.8, 1/11/83).

Η ανάπτυξη του κυπριακού καπιταλισμού της δεκαετίας 64-74 δεν είχε οδηγήσει σε εκβιομηχάνιση, όχι γιατί δεν υπήρχε αρκετή συσσώρευση κεφαλαίου, αλλά γιατί η ανάπτυξη της κυπριακής ναυτιλίας αποτελούσε μηχανισμό εξαγωγής κεφαλαίων σε επενδύσεις που δεν δημιουργούσαν βιομηχανία μέσα στο νησί (πλοία, ναυτιλιακές υπηρεσίες).

Το 1974 εκδηλώνονται έντονες αλλαγές στην οικονομική συγκυρία που αντιστρέφουν αυτή τη ροή: όχι μόνο η εσωτερική συσσώρευση παραμένει μέσα, αλλά σημειώνεται και επαναπατρισμός εφοπλιστικού κεφαλαίου και εισροή ξένων κεφαλαίων για άμεσες επενδύσεις. Οι λόγοι είναι πολλοί. Ήδη από το 1972 η Κύπρος έχει συνδεθεί με την ΕΟΚ, όπου είχε ενταχθεί και η Αγγλία.

Παράλληλα, στη Μέση Ανατολή αρχίζει να ρέει το ορμητικό ρεύμα της ανακύκλωσης των πετροδολαρίων. Στο γειτονικό Λίβανο -"Ελβετία" της Μέσης Ανατολής- ο εμφύλιος πόλεμος υποχρεώνει τράπεζες και πολυεθνικές εταιρείες να αναζητήσουν ασφαλέστερο ορμητήριο.

Ταυτόχρονα, η διεθνής ναυτιλιακή κρίση περιορίζει υποχρεωτικά τις επενδύσεις σε πλοία και σπρώχνει το κυπριακό κεφάλαιο να αξιοποιήσει αυτές τις νέες δυνατότητες που ανοίγονται μπροστά του. Και φυσικά, μέσα στην Κύπρο υπήρξε ξαφνικά άφθονο φθινό εργατικό δυναμικό -οι πρόσφυγες.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες σήμαιναν ότι ο κυπριακός καπιταλισμός μετά το 1974 δεν παραδόθηκε στο έλεος ούτε της Τουρκίας ούτε της Ελλάδας. Αν η Ελλάδα φανταζόταν ότι με 40.000 στρατό πάνω στο νησί και το 70% του παραγωγικού δυναμικού του νησιού στην κατοχή του Ντενκτάς, η Νότια Κύπρος θα γινόταν ένα μαραζωμένο εξάρτημά της, έπεσε τελείως έξω. Κι αν κάποιος νόμιζαν ότι η επιβίωση της Νότιας Κύπρου μπορούσε να γίνει μόνο με τη μετατροπή της σε ελληνική επαρχία, πάλι γελάστηκαν. Βέβαια, η Εθνική Τράπεζα έχει μεγαλώσει την διείσδυσή της στην Κύπρο και η ελληνική "οικονομική βοήθεια" δίνεται με το αζημίωτο, αλλά πάντως ο κυπριακός καπιταλισμός εξακολουθεί να έχει τη δική του ξεχωριστή δυναμική που εξυπηρετείται από τη διατήρηση της "αδέσμευτης" Κυπριακής Δημοκρατίας.

Οι ελληνοκύπριοι καπιταλιστές δεν κρύβουν τις φιλοδοξίες τους να μετατρέψουν την Κύπρο σε "Λουξεμβούργο" της Ανατολικής Μεσογείου: ένα μικρό κρατίδιο που στηρίζεται στρατιωτικοπολιτικά στις ισορροπίες της περιοχής, αλλά είναι κέντρο εξόρμησης για χρηματιστικές, ναυτιλιακές και

εξαγωγικές δραστηριότητες προς τη Μέση Ανατολή. Μια οικονομική βάση δεμένη με την ΕΟΚ, αλλά και με τις Αραβικές χώρες, με διακηρυγμένη "ανεξαρτησία" και "ουδετερότητα", ώστε να μην εμποδίζεται να προσφέρει τις οικονομικές υπηρεσίες της προς κάθε κατεύθυνση.

Αυτές οι στρατηγικές επιδιώξεις της ελληνοκυπριακής αστικής τάξης καθρεφτίζονται τόσο στη στάση της απέναντι στους τουρκοκύπριους όσο και στις σχέσεις της με την ελληνική κυβέρνηση, όπως εκφράζονται συγκεκριμένα στις πρωτοβουλίες για την "επίλυση" του κυπριακού.

Τουρκοκυπριακή μειονότητα: από το πέταγμα στη θάλασσα στις προσφορές ενσωμάτωσης

Όπως είδαμε προηγουμένα, η ανάπτυξη της ελληνοκυπριακής αστικής τάξης είχε στηριχθεί στην ασφυκτική απομόνωση των τουρκοκύπριων. Ουσιαστικά πριν το 1974 η μόνη προοπτική που είχε να προσφέρει η Κυπριακή Δημοκρατία στους τουρκοκύπριους ήταν το πέταγμα στη θάλασσα.

Πίσω από το προπέτασμα του διακοινοτικού διαλόγου, που είχε εγκαινιαστεί από το 1968 με πρωτοβουλία του Μακάριου, υπήρχε η σκληρή πραγματικότητα των ένοπλων τουρκοφάγων του Γεωρκάτζη, του Γρίβα, του Σαμψών. Δεν υπήρχε καμιά ουσιαστική προσπάθεια ενσωμάτωσης των τουρκοκύπριων στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή του νησιού. Αντίθετα, η καταστολή του τουρκοκυπριακού στοιχείου επενδύθηκε και με τον ιδεολογικό μανδύα της συνέχισης του απελευθερωτικού αγώνα. Ακόμα και μέσα στους κόλπους της επαναστατικής αριστεράς στην Ελλάδα είχε απήχηση αυτή η ιδεολογία.

Ο Νίκος Ψυρούκης στο βιβλίο του "Ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας" (τόμος τρίτος, σελ.263) υποστηρίζει ότι "δεν χωρά καμιά αμφιβολία πως οι διενέξεις ανάμεσα στην ελληνοκυπριακή πλειοψηφία και την τουρκοκυπριακή μειονότητα αντανάκλασαν την πάλη του λαού της Κύπρου για την κατάργηση του νεοαποικιακού καθεστώτος και για την απόκτηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσής του". Στην πραγματικότητα, η διένεξη αυτή, η ταύτιση κάθε τουρκοκύπριου με πράκτορα της Τουρκίας, της Αγγλίας και γενικά των "ιμπεριαλιστικών συνωμοσιών" ήταν βασικό στήριγμα του καθεστώτος, καθώς εξασφάλιζε για τους ελληνοκύπριους αστούς όχι μόνο τον αποκλειστικό έλεγχο του κράτους, αλλά και τη διάσπαση και τη χειραγώγηση της εργατικής τάξης και των αγροτών.

Μετά την εισβολή του 1974 και την ανταλλαγή πληθυσμών με τη συμφωνία Κληρίδη-Ντενκτάς η κατάσταση άλλαξε δραματικά. Και η μεν αντιτουρκική ιδεολογία συνεχίστηκε ενισχυμένη και από τις 40.000 ξιφολόγχες των Τούρκων στρατηγών. Η στρατηγική των ελληνοκύπριων καπιταλιστών όμως, δεν μπορούσε να στηρίζεται στην ανύπαρκτη στρατιωτική υπεροχή απέναντι στους τουρκοκύπριους.

Από την ανάγκη αυτή σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που άνοιξε το "οικονομικό θαύμα" διαμορφώθηκε η νέα γραμμή της διζωνικής μεν, αλλά ενιαίας Κυπριακής Δημοκρατίας. Ήδη από τη συμφωνία Μακάριου-Ντενκτάς το 1977, που επικυρώθηκε ξανά στη συνάντηση Κυπριανού-Ντενκτάς το 1979, μέχρι το πρόσφατο σχέδιο Κουεγιάρ και το τωρινό σχέδιο Κυπριανού, η αιχμή της ελληνοκυπριακής στρατηγικής μετατοπίστηκε προς την προοπτική ενσωμάτωσης των τουρκοκύπριων.

Όλα τα σχέδια προτείνουν περισσότερη ή λιγότερη έκταση της τουρκοκυπριακής ζώνης, περισσότερες ή λιγότερες δικαιοδοσίες της τουρκοκυπριακής διοίκησης, αλλά επιμένουν ανυποχώρητα σε δύο σημεία: στην ενότητα της οικονομικής ζωής (ελεύθερη διακίνηση, εγκατάσταση και κατοχή περιουσίας ανάμεσα στις δύο ζώνες) και στην ύπαρξη κεντρικής κυβέρνησης με ισχυρές εξουσίες (διεθνείς σχέσεις, εθνική τράπεζα, αμυντικές εγγυήσεις) στα χέρια βέβαια ελληνοκύπριου πρόεδρου και ελληνοκυπριακής πλειοψηφίας.

Η ανοιχτά δηλωμένη συλλογιστική πίσω από αυτές τις αποφάσεις είναι πως η οικονομική δύναμη των ελληνοκύπριων θα τους εξασφαλίσει την ηγετική θέση σε μια τέτοια συνεργασία με τους τουρκοκύπριους: οι μεν θα βάλουν το κεφάλαιο οι δε την εργασία και το "Λουξεμβούργο της Ανατολικής Μεσογείου" θα ευημερήσει. Υπάρχει όμως μια... λεπτομέρεια. Για να υλοποιηθούν αυτά τα σχέδια κάποιος πρέπει να υποχρεώσει την Τουρκία να τα δεχτεί. Κι εδώ ακριβώς ο κυπριακός καπιταλισμός ξεχνάει τα βουκολικά ειδύλλια περί μικρού και φιλειρηνικού κρατιδίου, όπου οι δυο κοινότητες οικοδομούν μονιασμένες και αποστρατιωτικοποιημένες την ευημερία τους και ξαναπροβάλλει σαν δυναμικός παράγοντας μέσα στη ζοφερή πραγματικότητα των άγριων ανταγωνισμών, της ασταθούς ισορροπίας και των εύθραυστων συμμαχιών ανάμεσα στις αρπαχτικές αστικές τάξεις της περιοχής και στις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.

Έτσι, ενώ στις διαπραγματεύσεις προβάλλεται πάντοτε η προοπτική ειρηνικής συνύπαρξης των δύο κοινοτήτων με έμφαση στην ενότητα του κυπριακού κράτους, στην πράξη υπάρχει η επιβολή οικονομικού αποκλεισμού στους τουρκοκύπριους και η αναζήτηση διεθνών συμμαχιών εναντίον τους. Ενώ η κυπριακή δημοκρατία διακηρύσσει ότι θέλει να αποσπάσει τους τουρκοκύπριους από την Τουρκία και να τους ενσωματώσει στους κόλπους της, στην πραγματικότητα συνεχίζει τον πόλεμο με άλλα μέσα, ελπίζοντας να ανατρέψει τους σημερινούς συσχετισμούς και τότε να επιβάλει την "ειρηνική" συνύπαρξη με το ζόρι.

Στο κέντρο αυτών των προσπαθειών της ελληνοκυπριακής διπλωματίας να εξασφαλίσει "διεθνή ερείσματα" ενάντια στην Τουρκία βρίσκεται η σχέση της με την ελληνική κυβέρνηση.

Οι σχέσεις Αθήνας-Λευκωσίας

Οι σχέσεις της ελληνοκυπριακής αστικής τάξης με τη "μητέρα Ελλάδα" ήταν αντιφατικές σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο. Ακριβώς επειδή το κυπριακό ζήτημα "διδαιωνίστηκε" η ελληνοκυπριακή αστική τάξη είχε την επιλογή να μπορεί να αναπτυχθεί έξω από το ελληνικό κράτος, γιατί η παγκόσμια ανάπτυξη του καπιταλισμού άνοιξε δυνατότητες που δεν υπήρχαν π.χ. την εποχή της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα.

Οι ελληνοκύπριοι αστοί παίρνουν στα χέρια τους τη διαχείριση του ανταποικιακού αγώνα σε μια εποχή όπου η αποαποικιοποίηση έχει ήδη ξεκινήσει και η διεθνοποίηση του κεφαλαίου ανοίγει νέους ορίζοντες συσσώρευσης πέρα από τη "μεταπρατική" σχέση με την παλιά μητρόπολη. Στόχος τους στον τρόπο που διαχειρίζονται αυτή την υπόθεση (και τη διαχειρίζονται, αναμφισβήτητα, χωρίς ταξικό αντίπαλο χάρη στην πολιτική του ΑΚΕΛ) δεν είναι ούτε να την "ξεπουλήσουν" με την έννοια της

παραμονής κάτω από αγγλική κυριαρχία ούτε να την οδηγήσουν στους κόλπους της ελληνικής αγοράς για να μπουκώσουν κάτω από τη φτερούγα των διαδικασιών συσσώρευσης του ελλαδικού χώρου. Αντίθετα, στόχος τους είναι να εδραιώσουν την ταξική ηγεμονία τους στο νησί τόσο απέναντι στις κατώτερες τάξεις όσο και απέναντι σε κάθε διεκδικητή, γιατί το ανεξάρτητο κρατίδιο έχει τα φόντα να γίνει εφιαλτήριο της ανάπτυξής τους.

Η ηγεμονία αυτή επιτεύχθηκε και στα δυο επίπεδα όπως αποδεικνύεται από το πανηγυρικό 95% που πήρε ο Μακάριος στις εθνικές εκλογές του 1968 ισοφαρίζοντας το ποσοστό του ενωτικού δημοψηφίσματος του 1950, τη στιγμή ακριβώς που επικυρωνόταν η εγκατάληψη της ένωσης με την Ελλάδα, καθώς αποσυρόταν ο ελληνικός στρατός από την Κύπρο.

Αντί για την ενσωμάτωση της ελληνοκυπριακής αστικής τάξης στους κόλπους της ελληνικής, έχουμε τη σύναψη μιας συμμαχίας ανάμεσά τους, που όπως κάθε τέτοια συμμαχία δεν είναι "ισότιμη", αλλά αντιφατική όπως μαρτυρούν οι διάφορες απόπειρες κάθε λογής ελληνικών κυβερνήσεων να επιβάλουν την ηγεμονία του "εθνικού κέντρου".

Τα "οράματα" αυτής της συμμαχίας τα συνοψίζει πολύ επιγραμματικά ο Α.Γ. Ξύδης: "η γνήσια ανεξάρτητη Ελλάδα με μια γνήσια ανεξάρτητη Κύπρο θα βοηθούσαν τον ελληνισμό να ξαναγίνει παράγοντας πολυδύναμος μέσα στον ανταγωνισμό των Μεγάλων, παράγοντας ανεξαρτησίας και συνεργασίας όλων των μικρών κρατών που ζουν γύρω από την ανατολική Μεσόγειο."

Πρόκειται για οράματα πραγματικά μεγαλεπίβολα (για να μην πούμε μεγαλομανή), αντάξια των παραδόσεων της Μεγάλης Ιδέας, αλλά με εκσυγχρονισμένες φιλοδοξίες -όχι εδαφικές βλέψεις, αλλά την παντοδύναμη διαμεσολάβηση του "ελληνισμού" ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις και στους λαούς της ανατολικής Μεσογείου. Όχι απλά της Ελλάδας, αλλά και του "ελληνισμού", με την Κύπρο, με τις ελληνικές και κυπριακές εφοπλιστικές παροικίες και τα ελληνοαμερικάνικα λόμπι του (κατά τα πρότυπα του Ισραήλ) -ένα είδος προωθημένου συνεταιρίου των ιμπεριαλιστών με πεδίο δράσης από τα Βαλκάνια μέχρι τα βόρεια της Αραβίας.

Το πρόβλημα για τις φαντασιώσεις αυτές βέβαια, είναι ότι το καθένα απ' αυτά τα "μικρά κράτη" που ζουν γύρω από την ανατολική Μεσόγειο έχει τις αντίστοιχες φιλοδοξίες, ντυμένες με τις αντίστοιχες ένδοξες παραδόσεις και τα αντίστοιχα ευγενή οράματα. Η Τουρκία σαν "φυσική γέφυρα" του ισλαμικού κόσμου με τη Δύση και την Ανατολή, η Συρία και η Αίγυπτος σαν "φυσική ηγεσία" του Αραβικού κόσμου, κλπ, κλπ. Με άλλα λόγια όποιος φιλοδοξεί να γίνει "πολυδύναμος παράγοντας" στην περιοχή είναι υποχρεωμένος να ελίσσεται όχι μόνο ανάμεσα στους ανταγωνισμούς των μεγάλων, αλλά και στις διαμάχες των ντόπιων μικρών ανταγωνιστών, δηλαδή μέσα σ' ένα πραγματικό ναρκοπέδιο.

Αυτή η πραγματικότητα -οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αρπαχτικές φιλοδοξίες των καπιταλιστών και όχι η "μειοδοτική" πολιτική τους- είναι ο λόγος για τον οποίο η συμμαχία της ελληνικής με την ελληνοκυπριακή αστική τάξη βαδίζει από περιπέτεια σε περιπέτεια.

Μετά το 1974 οι σχέσεις Αθήνας-Λευκωσίας γνώρισαν περίοδο ομοφωνίας και συνοχής σε μια κοινή προσπάθεια να ανατραπεί ο δυσμενής συσχετισμός δύναμης απέναντι στην Τουρκία. Παρόλο που τα

περιθώρια ανεξάρτητων πρωτοβουλιών της Κυπριακής Δημοκρατίας απέναντι στην ελληνική διπλωματία είχαν περιοριστεί, οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας έβαλαν στο πλάι την πολιτική του "εθνικού κέντρου", προβάλλοντας αντίθετα την αντίληψη ενός "καταμερισμού ευθυνών" στα πλαίσια της ελληνοκυπριακής συνεργασίας: "Η Λευκωσία αποφασίζει, η Ελλάδα συμπαραστέκεται", "Το Κυπριακό είναι ξεχωριστό πρόβλημα από τις ελληνοτουρκικές διαφορές", κλπ. Αυτός ο καταμερισμός είχε το νόημά του σε μια περίοδο όπου αναπτύσσονταν μεγάλες πιέσεις για ανασυγκόλληση της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ μέσα από μια συμφωνία-πακέτο με ελληνικές υποχωρήσεις στο Αιγαίο και τουρκικές παραχωρήσεις στην Κύπρο. Ήταν η εποχή που πρωτοβουλία ανήκε στην Τουρκία με αιχμή το Αιγαίο (έξοδος του Χόρα, τουρκικό βέτο στο ΝΑΤΟ για τους όρους της ελληνικής επανένταξης) και ο συσχετισμός δεν σήκωνε επίδειξη ελληνικής επιρροής στην Κύπρο.

Από τότε, όμως, οι συσχετισμοί έχουν αλλάξει και στρατιωτικά (στρατιωτικοποίηση των νησιών του Αιγαίου, εξοπλισμός ελληνικής αεροπορίας και ναυτικού) και διπλωματικά (ένταξη στην ΕΟΚ, καλλιέργεια των σχέσεων με ΕΣΣΔ, επανένταξη στο ΝΑΤΟ). Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αισθάνθηκε ότι είναι σε θέση να ακολουθήσει πιο δυναμική πολιτική απέναντι στην Τουρκία. Θεωρώντας ότι βρίσκεται στα πρόθυρα μιας ευνοϊκής ρύθμισης του επιχειρησιακού ελέγχου στο Αιγαίο (που όχι μόνο αποκρούει τις τουρκικές διεκδικήσεις αλλά και νομιμοποιεί τη στρατιωτικοποίηση των νησιών, κύρια της Λήμνου) η νέα τακτική που εγκαινίασε το ΠΑΣΟΚ έδωσε έμφαση στην εξάσκηση πιέσεων στην Τουρκία σκληραίνοντας την ελληνική στάση και στο Αιγαίο και στην Κύπρο: είναι χαρακτηριστικό ότι η νέα πολιτική ξεκίνησε με ταξίδι του Ανδρέα στην Κύπρο, που διαφημίστηκε σαν "η πρώτη επίσκεψη έλληνα πρωθυπουργού στη μεγαλόνησο".

Ο αντίκτυπος αυτής της αλλαγής έμφασης έγινε αισθητός και στις σχέσεις Αθήνας-Λευκωσίας από την πρώτη στιγμή. Η επίσκεψη Παπανδρέου πραγματοποιήθηκε αφού μεσολάβησε μια αναβολή και έντονο παρασκήνιο. Στη συνέχεια οι διαφωνίες ήρθαν στην επιφάνεια ξανά και ξανά (γύρω από το "κοινό πρόγραμμα" Κυπριανού-ΑΚΕΛ, παραίτηση Ρολάνδη για το χειρισμό προτάσεων Κουεγιάρ) με αποκορύφωμα τη σύγκρουση Παπανδρέου-Κυπριανού για την τριμερή, που τελικά αποδόθηκε σε γκάφα του Καψή.

Η ελληνοκυπριακή αστική τάξη ανησυχεί γιατί βλέπει ότι με την ελληνική αντεπίθεση η αιχμή της Τουρκίας ξαναγυρίζει από το Αιγαίο στην Κύπρο. Η Άγκυρα πιέζει έτσι το πιο αδύνατο σημείο της συμμαχίας Αθήνας-Λευκωσίας και κάνει τους ελληνοκύπριους καπιταλιστές να διαμαρτύρονται ότι θα πληρώσουν αυτοί τη νέα τακτική της ελληνικής κυβέρνησης.

Μπροστά στη δυσφορία και τους ελιγμούς της κυπριακής κυβέρνησης, το ΠΑΣΟΚ αναβιώνει τη θεωρία του "εθνικού κέντρου", αυτή τη φορά σε προοδευτική εκδοχή (πχ επανειλημμένες δηλώσεις Παπανδρέου ότι η Αθήνα είναι μητρόπολη του ελληνισμού και η Κύπρος προέκτασή του. Όταν η χούντα έστειλε τηλεσίγγραφο στο Μακάριο να διώξει τον Κυπριανού από την κυβέρνησή του και να πειθαρχήσει στη γραμμή του εθνικού κέντρου, ο Κυπριανού έμοιαζε "πατριώτης". Τώρα που το ΠΑΣΟΚ κατηγορεί τον ίδιο αυτόν Κυπριανού για ενδοτισμό και προβάλλει ξανά το προβάδισμα του "εθνικού κέντρου", ο πατριωτισμός μοιάζει να μετακόμισε από τη Λευκωσία στην Αθήνα.

Ταξική αλληλεγγύη

Το ΠΑΣΟΚ εξωραΐζει αυτάρεσκα τη διαχείριση της ελληνικής διπλωματίας από τη μεριά του σαν τη διεξαγωγή ενός αγώνα "εθνικοαπελευθερωτικού-εθνικοαμυντικού", αντικειμενικά αντιιμπεριαλιστικού. Διάφοροι κριτικοί (και μερικές φορές άκριτοι) υποστηριχτές στις αριστερές παρυφές του ΠΑΣΟΚ διαβλέπουν στην κυβερνητική πολιτική μια προσπάθεια να μπει επιτέλους τέρμα στην "αποεθνικοποίηση" του κυπριακού (βλ. πχ αρθρογραφία στο περιοδικό "Τετράδια"). Και όταν μιλάνε για τερματισμό της αποεθνικοποίησης εννοούν την πολεμική προετοιμασία Ελλάδας και Νότιας Κύπρου για μια νικηφόρα πολεμική σύγκρουση με την Τουρκία. Αυτή η πολεμική προετοιμασία με το όνομα "αμυντική θωράκιση") αποτελεί κοινό σημείο "εθνικής ομοψυχίας" ανάμεσα στα ελληνικά και κυπριακά κόμματα από δεξιά μέχρι τα "αριστερά". Ωστόσο, η ομοφωνία αυτή θέλει να εμφανίζεται φιλειρηνική και μιλάει για τις αμυντικές ικανότητες του ελληνικού στρατού και της εθνοφρουράς σαν εγγύηση για την περίπτωση που η Τουρκία -κάτω από την πίεση της "διεθνούς κοινότητας" για μια "δίκαιη λύση" του κυπριακού θα κατέφευγε στη βία. Στην πραγματικότητα, βέβαια, πολεμικές προετοιμασίες και διπλωματικές εξορμήσεις είναι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος.

Το ζήτημα είναι τι μπορούν να προσδοκούν οι Κύπριοι εργάτες και αγρότες από τους έλληνες στρατηγούς και τους έλληνες και ελληνοκύπριους διπλωμάτες και τι λόγους έχουν να υποστηρίξουν τις μάχες (περισσότερο ή λιγότερο ειρηνικές) στις οποίες τους καλούν;

Η εργατική τάξη και οι φτωχοί αγρότες στην Κύπρο έχουν κάθε συμφέρον να καταργήσουν τα σύνορα μέσα στο νησί τους, να πάψουν να βρίσκονται στο επίκεντρο των συγκρούσεων ανάμεσα σε κάθε είδους συμφέροντα που λύνουν τους λογαριασμούς τους στις δικές τους πλάτες. Όμως αυτό δεν μπορεί να γίνει με την πρόσδεσή τους στο άρμα της ελληνικής εκστρατείας για την ανατροπή του "ψευδοκράτους" των τουρκοκυπρίων. Γιατί κάτι τέτοιο δεν θα λύσει τίποτα, γιατί ακόμα και μια ελληνική νίκη σε μια τέτοια σύγκρουση δεν θα σημάνει τίποτα παραπάνω από τη δημιουργία των προϋποθέσεων για έναν επόμενο γύρο, για μια τουρκοκυπριακή ρεβάνς. Ακόμα και ο πιο μεγάλος υποκριτής δεν μπορεί να πιστεύει ότι ένας ελληνοτουρκικός πόλεμος θα βάλει τις βάσεις για την ενότητα του νησιού, με μια ελληνική νίκη που θα συνοδεύεται από την προσφορά "εγγυήσεων" στην τουρκοκυπριακή μειονότητα. Ή, για να πούμε μια άλλη εκδοχή, ακόμα και ο πιο τρελός τουρκοφάγος δεν μπορεί να πιστεύει ότι θα "λύσει" αυτό το πρόβλημα με το διασκορπισμό των τουρκοκυπρίων.

Το τουρκοκυπριακό μετεξελίχθηκε από πρόβλημα απελευθέρωσης από τον αποικιακό ζυγό σε εστία αντιδραστικού ελληνοτουρκικού πολέμου, γιατί η ηγεσία του αντιαποικιακού αγώνα έμεινε στα χέρια των αστών. Η ηγεμονία των ελληνοκύπριων αστών διέσπασε τις κατώτερες τάξεις σε ελληνοκύπριους και τουρκοκύπριους και άνοιξε το δρόμο για τις τραγωδίες που ακολούθησαν. Μια επαναστατική στρατηγική στην Κύπρο σήμερα πρέπει να έχει σαν βάση της το ξεπέρασμα αυτής της διάσπασης, την αποκατάσταση της ενότητας της εργατικής τάξης στην Κύπρο. Όποιος λέει ότι θέλει να δει τους Κύπριους εργάτες και αγρότες να παίρνουν τις τύχες τους στα χέρια τους, πρέπει να κατανοήσει ότι αυτό σημαίνει να γκρεμίσουν οι ίδιοι οι τουρκοκύπριοι το "ψευδοκράτος" του Ντενκτάς και οι ίδιοι οι ελληνοκύπριοι το "ψευδοκράτος" της Ζυρίχης για να μπορούν να αντιπαραθέσουν την ενότητά τους σε κάθε απόπειρα να μπλέκεται το νησί τους σε τυχοδιωκτικές εξορμήσεις των καπιταλιστών.

Ασφαλώς μια τέτοια προοπτική φαντάζει σήμερα ουτοπική. Κάθε άλλος δρόμος φαντάζει σήμερα πιο ρεαλιστικός: η εξόρμηση του ελληνικού λόμπι να πείσει τις ΗΠΑ να πιέσουν την Τουρκία, τα ανοίγματα στη Μόσχα για να βοηθήσει κι αυτή, η ενίσχυση των ένοπλων δυνάμεων για να χρησιμοποιηθούν σε "έσχατη ανάγκη", αν όλα αυτά αποτύχουν. Ακριβώς οι ίδιοι ρεαλισμοί λειτουργούν και στις δύο πλευρές της διαχωριστικής γραμμής που περνάει το νησί και εδραιώνουν την ύπαρξή της. Δεν έχουν περάσει πολλά χρόνια όμως, από τότε που οι εργαζόμενοι βρισκόταν στους δρόμους και στο Νότο και στο Βορρά. Από τότε που ο Μακάριος έτρεχε στους δρόμους για να πείσει τους διαδηλωτές να γυρίσουν στα σπίτια τους και ο Ντενκτάς συγκλονιζότανε από τις απεργίες των τουρκοκύπριων που μόλις είχε "απελευθερώσει" ο τουρκικός στρατός. Αυτό που έλειψε από την Κύπρο δεν ήταν η διάθεση των εργαζόμενων μαζών -ελλήνων και τούρκων- να αγωνιστούν και να ξεφύγουν από τη σημερινή κατάστασή τους, αλλά μια αριστερά ικανή να συνενώσει τους αγώνες τους, βγάζοντάς τους από το αδιέξοδο της εθνικής αντιπαράθεσης ελλήνων-τούρκων.

Μια επαναστατική αριστερά που να πάψει να ταυτίζει τους τουρκοκύπριους εργάτες και αγρότες με τη χούντα του Εβρέν, να πάψει να τους βλέπει σαν το μακρύ χέρι του ιμπεριαλισμού και να κατανοήσει ότι Κύπρος ειρηνική, ενωμένη και ελεύθερη μπορεί να υπάρξει μόνο όταν οι τουρκοκύπριοι ενωθούν με τη θέλησή τους με τους ελληνοκύπριους, δηλαδή όταν η ταξική αλληλεγγύη των εργατών της Κύπρου -ελλήνων και τούρκων- ξεριζώσει την αιτία των ανταγωνισμών, την ηγεμονία των αστών. Αν δεν πολεμήσουν οι ίδιοι οι τουρκοκύπριοι ενάντια στη χούντα των τούρκων στρατηγών (και σίγουρα θα πολεμήσουν, γιατί η Τουρκία είναι ένα υφαίστειο που σιγοβράζει και οι τουρκοκύπριοι είναι στενά δεμένοι με τους αγώνες του λαϊκού κινήματος στην Τουρκία), τότε ποιος θα πολεμήσει; Ο ελληνικός στρατός και η εθνοφρουρά; Υπάρχει επαναστάτης που να υποστηρίζει ότι ο ελληνικός στρατός θα γινόταν δεκτός σαν απελευθερωτής στη Βόρεια Κύπρο σήμερα; Ή μήπως φαντάζεται κανείς ότι μπορεί να γίνει αντάρτικο ενάντια στον τούρκικο στρατό στη Βόρεια Κύπρο χωρίς την υποστήριξη και τη συμμετοχή των ίδιων των τουρκοκύπριων εργατών και αγροτών;

Χρέος της επαναστατικής αριστεράς στην Κύπρο και την Ελλάδα σήμερα δεν είναι να συμπλέει (όπως κάνει το ΑΚΕΛ, το ΚΚΕ, το ΚΚΕ εσωτ.) με την αστική υποκρισία που μιλάει για ειρηνική και ενιαία Κύπρο την ώρα που ετοιμάζει τον πόλεμο ανάμεσα στους δύο λαούς, ούτε να προσπαθεί να πλειοδοτήσει σε σθεναρότητα κατά της Τουρκίας (όπως κάνει η ΕΔΕΚ, οι αριστερές παρυφές του ΠΑΣΟΚ, το ΕΚΚΕ, η Ρήξη) αλλά να εξηγήσει στους ελληνοκύπριους εργάτες ότι ο δρόμος για την ελευθερία θα ανοίξει όταν η ταξική ενότητα αντικαταστήσει την εθνική ενότητα.

Πάνος Γκαργκάνας